

ศิลปะคริสเตียนในสมัยเริ่มต้น

อัมพร ศิลปเมธากุล¹

ความเป็นมาของศาสนาคริสต์

ศิลปะในสมัยจักรวรรดิโรมันตอนปลาย เป็นศิลปะที่มีอิทธิพลความเชื่อทางศาสนาคริสต์เข้ามาเกี่ยวข้องความเปลี่ยนแปลงจากอดีตคือ ผู้คนก่อนหน้าสมัยนี้นับถือเทพเจ้าที่หลากหลาย ต่อมาได้มีผู้นำศาสนาได้สร้างศาสนาใหม่ คือพระเยซู ได้สร้างศาสนาคริสต์ขึ้นมาในระยะเวลาหนึ่ง หลังจากที่พระเยซูสิ้นพระชนม์ไป ชาวโรมันที่มีความศรัทธาในคำสอนของพระองค์ได้ส่งเสริมให้ชาวคริสต์สร้างศาสนสถานเพื่อประกอบพิธีทางศาสนาขึ้นมา และตั้งแต่นั้นมาศิลปะคริสเตียนก็ได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่องมาจนถึงสมัยปัจจุบัน

ศาสนาคริสต์เป็นศาสนาที่นำคำสอนของพระเยซูที่มีพระนามที่รู้จักกันว่าพระคริสต์ หมายความว่า “พระผู้ช่วยให้รอด” ชาวคริสต์เชื่อว่าพระเยซูเป็นบุตรของพระเจ้า เสด็จมายังโลกมนุษย์เพื่อไถ่บาป โดยแบกรับความทุกข์และสละพระชนม์ชีพของพระองค์

ซูซาน เมอร์ริค เขียน มานะ ชัยวงศ์โรจน์ แปล (1995: 30-37) กล่าวว่าพระเยซู เดิมเป็นเชื้อสายชาวยิวในปาเลสไตน์ ภายใต้การปกครองของโรมัน ตามตำนานที่ปรากฏในคัมภีร์ไบเบิล พระเจ้าได้ส่งทูตสวรรค์ชื่อ กาเบรียล มาบอกข่าวแก่นางเมรีว่าเธอจะเป็นมารดาผู้ให้กำเนิดพระเยซู และชาวคริสต์เชื่อว่านางเมรีเป็นสาวพรหมจารี ต่อมาพระเยซูประสูติที่เมืองเบธเลเฮม ซึ่งเป็นช่วงที่นางเมรีและคู่มั่นคือโจเซฟได้เดินทางไปเพื่อจำภาษี ปรากฏมีคนจำนวนมากจึงไม่มีที่พัก ทั้งสองจึงนอนพักในคอกสัตว์และนางเมรีได้คลอดบุตรเป็นเพศชาย คนกลุ่มแรกที่เข้าเฝ้าพระเยซูคือ กลุ่มคนเลี้ยงแกะ และต่อมาคือเหล่านักปราชญ์ พระเยซูได้เจริญเติบโตที่ เมืองนาซาเรท และประกอบอาชีพเป็นช่างไม้ จนพระชนมายุได้ 30 พรรษา จึงให้ลูกพี่ลูกน้องชื่อ ยอห์น ทำพิธีล้างบาปให้ในแม่น้ำจอร์แดนด้วยการจุ่มตัวลงในน้ำอันเป็นสัญลักษณ์ของ

การล้างบาปและเริ่มต้นชีวิตใหม่หลังจาก นั้นทรงเลือกสาวก 12 คน และเริ่มสั่งสอนคนให้รู้จักรักษาคนให้หายจากโรคและทรงกระทำสิ่งมหัศจรรย์ เช่น เลี้ยงคนห้าพันคนด้วยขนมปังห้าก้อนและปลาสองตัว

เหล่าบรรณาจารย์ชาวยิวไม่พอใจการกระทำของพระองค์ ขณะที่พระองค์ทรงสอนให้คนกลับใจจากทำบาปมาเริ่มต้นในทางที่ถูกต้อง ทรงเน้นให้ความรักที่มีต่อผู้อื่นมีความสำคัญต่อกฎบัญญัติทางศาสนา เป็นเวลา 3 ปี ที่พระองค์ได้สั่งสอนและนำสาวกไปที่ กรุงเยรูซาเล็ม ประชาชนต่างต้อนรับพระองค์อย่างผู้พิชิต และต้องการให้พระองค์ล้มล้างจักรวรรดิโรมันที่มีอำนาจอยู่ในขณะนั้น แต่เมื่อเขาทราบข่าวพระองค์ทรงไม่ต้องการกระทำเช่นนั้นพวกเขาจึงพากันต่อต้านพระองค์ พระองค์ทรงพระกระยาหารมื้อสุดท้ายกับสาวกและได้เตือนถึงภัยที่กำลังจะเกิดขึ้น พระองค์ให้เหล่าสาวกระลึกถึงพระองค์ด้วยการแบ่งขนมปัง และเหล้าองุ่นหลังจากสิ้นพระชนม์ขนมปังหมายถึงพระวรกาย และเหล้าองุ่นหมายถึงพระโลหิต ซึ่งต้องเสียดสละเพื่อคนจำนวนมาก

ยูดาส หนึ่งในสาวกที่ทรยศต่อพระองค์ส่งพระองค์ให้กับผู้นำศาสนายิว กล่าวหาว่าพระเยซูพูดจาบังงัดต่อพระเจ้าที่ชาวโรมันเคารพ อันไม่ควร และผู้นำชาวโรมันเกรงว่าชาวยิวจะต่อต้านอำนาจโรมัน จึงโอนอ่อนผ่อนตามชาวยิวและให้ตรึงไม้กางเขนพระเยซูจนกว่าจะเสียชีวิต เมื่อสิ้นพระชนม์แล้วศพของพระองค์ได้ถูกนำไปฝังไว้ สามวันหลังจากนั้น พบว่าหลุมศพว่างเปล่า บางคนเล่าว่าพระองค์ทรงฟื้นคืนชีพและหลายคนเชื่อว่าพระองค์เสด็จไปสู่สวรรค์ร่วมกับพระบิดาของพระองค์คือพระเจ้า ชาวคริสต์จึงมีความเชื่อว่าเมื่อตายไปแล้ววิญญาณของเขาจะไปอยู่กับพระเจ้า ที่มีสภาพชีวิตที่เต็มไปด้วยความสุข

¹ อาจารย์ ภาควิชาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

คำสอนของพระเยซูได้บันทึกไว้ในคัมภีร์ไบเบิลภาคพันธสัญญาใหม่ พอล ชาวยิวที่มีความเชื่อในพระเยซู และได้เดินทางไปทั่วอาณาจักรโรมันเพื่อบอกเรื่องราวพระเยซู และก่อตั้งชุมชนคริสเตียน และนำสารไปประกาศแก่ชาวเมือง สารแต่ละฉบับเรียกว่า พระกิตติคุณ

ในช่วง 313 ปีก่อนคริสตกาล กษัตริย์ชาวโรมันชื่อคอนสแตนติน ได้เปลี่ยนมานับถือศาสนาคริสต์และก่อตั้งกรุงคอนสแตนติโนเปิล ซึ่งเป็นเมืองกรีกโบราณและได้กำหนดให้ศาสนาคริสต์เป็นศาสนาที่ถูกต้องตามกฎหมาย และได้ร่างคัมภีร์ที่รู้จักกันในนาม นิกายออร์ทอดอกซ์ ซึ่งรวมคำสอนไว้ในตรีเอกานุภาพ ประกอบด้วย พระบิดา (ผู้สร้างสรรพสิ่ง) พระบุตร (พระเยซู) พระจิต (การสถิตของพระเจ้าในโลก) ซึ่งถือเป็นแกนกลางของหลักคำสอนในศาสนาคริสต์

ต่อมาได้เกิดการพิพาทของผู้นำในกรุงคอนสแตนติโนเปิล ทำให้มีการแยกศาสนาคริสต์ออกเป็นสองนิกาย คือ นิกายออร์ทอดอกซ์ตามแบบดั้งเดิม และนิกายคาทอลิกตามแบบกรุงโรม และมีหลากหลายนิกายในยุคปัจจุบัน

สิ่งที่ชาวคริสต์ยึดมั่นเหมือนกันคือ

1. การสร้างโบสถ์เพื่อเป็นที่นมัสการ เป็นการสรรเสริญพระเจ้า หรือไม่ก็เป็นที่ยอ ความช่วยเหลือจากพระเจ้าผ่านคำอธิษฐานหรือการร้องสวด มีการอ่านคัมภีร์ไบเบิล รวมทั้งการเทศนา โดยปกติจะจัดในวันอาทิตย์ โบสถ์จะมีการตกแต่งอย่างสวยงาม ประเพณีการสร้างโบสถ์มักจะสร้างรูปทรงไม้กางเขนเพื่อเป็นการเตือนใจถึงการถูกตรึงไม้กางเขนของพระเยซู จุดสำคัญคือแท่นบูชาที่เป็นโต๊ะขนาดใหญ่ใช้ประกอบพิธีกรรมล้างบาปและนิยมนั้นแท่นบูชาไปด้านตะวันออก เพื่อหันหน้าเข้าสู่กรุงเยรูซาเล็ม

2. เทศกาลคริสต์มาส เป็นการเฉลิมฉลองวันประสูติของพระเยซู มักจัดในวันที่ 25 ธันวาคม ซึ่งตรงกับเทศกาลพระอาทิตย์ของชาวโรมัน มีการจัดงานเล่าประวัติพระเยซูและสังฆบริวารพรให้กัน การประดับประดาต้นคริสต์มาสเริ่มในศตวรรษที่ 19 ซึ่งไม่เกี่ยวกับศาสนาเท่าใด

3. เทศกาลอีสเตอร์หมายถึงการสิ้นพระชนม์ของพระเยซู เป็นเทศกาลที่สำคัญที่สุดของชาวคริสต์ เป็นวันศักดิ์สิทธิ์เพราะถือว่าพระเยซูได้ทำความดีสูงสุด มีการจัดขบวนเฉลิม

ฉลองติดต่อกันถึงวันอาทิตย์ซึ่งเป็นวันที่พระเยซูฟื้นคืนชีพ ไข่อีสเตอร์หมายถึงชีวิตใหม่

ฮิลเลอร์ และ เฮย์ (Hillyer and Huey, 1966: 87) ให้ข้อมูลว่า สถาปัตยกรรมคริสเตียนที่มีความสวยงามที่สุดคือการสร้างโบสถ์คริสเตียน ซึ่งในสมัยก่อน ผู้ที่นับถือคริสเตียนไม่สามารถจะเปิดเผยตนเองได้ ด้วยหวังว่าจะถูกทำร้ายจากคนที่ไม่เห็นด้วย จึงได้สร้างสถานที่สำหรับประกอบพิธีกรรมที่มีลักษณะเป็นอุโมงค์ ลึกลงไปใต้ดินเรียกว่า “คัตตาโคม” (catacombs) นอกจากใช้เป็นที่พักพิงทางศาสนาแล้ว ยังใช้เป็นที่ฝังศพของชาวคริสเตียนอีกด้วย ในอดีตชาวโรมันจะต่อต้านผู้ที่นับถือศาสนาคริสต์ หากถูกจับได้ทหารโรมันมักจะนำไปทำโทษด้วยการให้ต่อสู้กับสิงโตและส่วนใหญ่มักกลายเป็นอาหารสิงโต ต่อมาเมื่อผู้นำโรมันได้หันมานับถือศาสนาคริสต์นิกายคอนสแตนติโนเปิล (Constantine) ได้ส่งเสริมการสร้างศาสนสถานแก่ชาวคริสเตียน ได้นำการสร้างคัตตาโคมมาไว้บนดินและทำในรูปแบบของ บาซิลิกา (basilicas) ที่เป็นห้องโถง ต่อมาได้นำมาสร้างโบสถ์ เป็นที่ประกอบพิธีทางศาสนาที่มีความงดงาม เช่น เซนต์พอล (St. Paul) ในกรุงโรม สร้างในปี คริสต์ศักราช 380

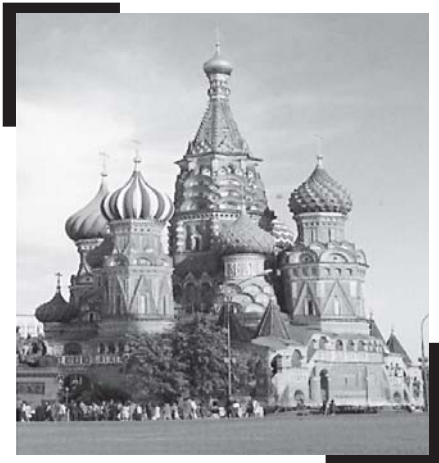
ศิลปะคริสเตียนแบบไบเซนไทน์ (Byzantine)

ศิลปะแบบไบเซนไทน์ เป็นลักษณะเฉพาะที่เกิดขึ้นในตะวันออกกลางภายใต้การปกครองของอาณาจักรโรมัน เริ่มประมาณคริสต์ศักราช 330 มีจุดศูนย์กลางที่กรุงคอนสแตนติโนเปิล ยังมีหลักฐานความเจริญอยู่ที่แถบทะเลบอลข่านและประเทศรัสเซีย ลักษณะศิลปกรรมเป็นการผสมผสานระหว่างศิลปะกรีกยุคเฮเลนนิสติก ศิลปะอาหรับ และศิลปะโรมัน

สถาปัตยกรรมสมัยไบเซนไทน์

ฮิลเลอร์ และ เฮย์ (Hillyer and Huey, 1966: 90-99) กล่าวว่า เมื่อครั้งที่กรุงคอนสแตนติโนเปิลหันมานับถือศาสนาคริสต์นิกายออร์ทอดอกซ์ มีการย้ายคัตตาโคมจากใต้ดินมาอยู่บนดิน และสร้างเป็นโบสถ์ทางคริสเตียน ในขณะที่ส่วนอื่นของอาณาจักรโรมันที่มีส่วนผูกพันกับทวีปเอเชียก็ได้สร้างโบสถ์คริสต์นิกายออร์ทอดอกซ์ตามอุดมคติของตนเอง สถาปัตยกรรมคริสเตียนในตะวันออก (Eastern Christian) เรียกรูปแบบ

ของตนเองว่า ไบเซนไทน์ (Byzantine) ตามชื่อเมืองที่ใหญ่ที่สุดในอาณาจักรโรมัน ต่อมาเมืองนี้ได้เปลี่ยนชื่อเมืองเป็น อิสตันบูล (Istanbul) แต่ไบเซนไทน์ ยังใช้เรียกผลงานศิลปะมาจนถึงสมัยปัจจุบัน ลักษณะเด่นของสถาปัตยกรรมไบเซนไทน์คือการสร้างรูปโดม (dome) โครงสร้างสร้างด้วยอิฐและกระเบื้อง การออกแบบโบสถ์คริสเตียน จะเป็นรูปกากบาท (+) เป็นลักษณะคล้ายไม้กางเขน มีด้านเท่ากัน หรือที่เข้าใจกันคือกรีกครอส (Greek cross) หรือที่เรียกในภาษาไทยว่า ไม้กางเขนตรงกลางของสถาปัตยกรรมจะสร้างเป็นรูปโดมหรือครึ่งวงกลม ซึ่งจะอยู่ตรงกลางของโครงสร้างที่เป็นรูปกากบาทหรือไม้กางเขนพอดี ในระยะเริ่มแรกรูปโดมจะมีขนาดเล็ก จนกระทั่งถึงสมัยของ จักรพรรดิจัสติเนียน (Emperor Justinian) ได้สร้างให้มีขนาดใหญ่และงดงามมากขึ้น ดังเช่น ที่โบสถ์โซเฟีย (St. Sophia or Santa Sofia) ที่มาจากชื่อจริงว่า โฮเกีย โซเฟีย (Hagia Sophia) การสร้างโดมเป็นการสร้างสัญลักษณ์จักรวาล เป็นอิทธิพลของศิลปะแบบไบเซนไทน์ ที่ขยายออกไปถึงกรีก และรัสเซีย และส่วนอื่นๆ ในหลายที่

ภาพที่ 1 วิหารเซ็นต์ บาซิล ในกรุงมอสโคว์

จิตรกรรมมักเป็นการวาดภาพลวดลายรูปเรขาคณิต รูปพีช ไม้ ดอกไม้ การสร้างรูปมนุษย์มีการบิดเบือนไม่เหมือนจริงซึ่งแตกต่างจากสมัยกรีกและโรมันเป็นอย่างมาก เป็นเรื่องราวเกี่ยวกับศาสนาและพระศาสดาหรือ พระเยซูในบางแง่มุม มักเป็นภาพพระเยซูที่กำลังปฏิบัติภารกิจต่างไปนี้

ภาพที่ 2 จิตรกรรมไบเซนไทน์ แสดงพระเยซู ในลักษณะเทพเจ้าของคนเลี้ยงแกะ เทคนิคโมเซอิกสร้างประมาณ ค.ศ. (จากหนังสือ Art through the Ages หน้า 267)

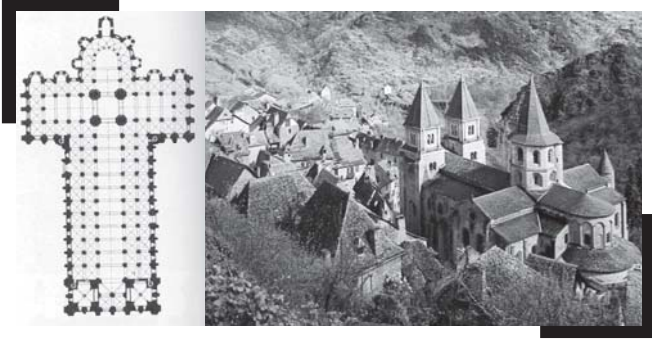
ศิลปะคริสเตียนแบบโรแมนเนส (Romanesque)

คริสเตียนแบบโรมันสร้างสมัยหลังจากความเจริญรุ่งเรืองของแบบไบเซนไทน์ เรียกใหม่ว่าเป็นแบบโรแมนเนส (Romanesque) มีศูนย์กลางความเจริญอยู่ในกรุงโรม ประเทศอิตาลี ศิลปะได้พัฒนาจากสมัยก่อนๆ ให้มีความสวยงามโดดเด่นมากขึ้น

สถาปัตยกรรมโรแมนเนส

สถาปัตยกรรมที่สร้างประมาณ คริสต์ศักราช 1,000 เป็นต้นมา เรียกว่า โรแมนเนส ส่วนใหญ่สร้างในกรุงโรม ซึ่งประชาชนส่วนใหญ่ พูดภาษาลาติน เป็นภาษาราชการ ลักษณะโครงสร้างได้แบบอย่างมาจากสถาปัตยกรรมยุคเริ่มแรกคือ กรีกโรมัน และคริสเตียนแบบไบเซนไทน์ สถาปัตยกรรมที่รู้จักกันดีคือ หอเอนพิซา (Tower of Pisa) และโบสถ์คริสเตียนที่อยู่ในบริเวณเดียวกัน ที่เรียกว่า คัดทีดอล (Cathedral) ยังคงสร้างเป็นรูปกากบาทหรือไม้กางเขนตามแบบกรีก และที่เปลี่ยนแปลงจากคริสเตียนแบบไบเซนไทน์ มาเป็นแบบโรแมนเนส คือการทำให้ส่วนที่เป็นแขนของไม้กางเขน ยื่นออกมายาวกว่าสมัยก่อน และเรียกชื่อใหม่ว่า “ลาตินครอส” (Latin cross) ส่วนบนสุดจะขึ้นไปยังทิศตะวันออกไปสู่เมืองปาเลสไตน์ที่พระเยซูประสูติ

ราชบัณฑิตยสถาน (2530:47) กล่าวว่า รูปทรงไม้กางเขนมีแผนผังไม้กางเขน คือมีมุข 3 ด้านยาวเท่ากัน ส่วนมุขด้านหน้าจะยาวออกมามาก เพื่อประโยชน์ในการใช้สอย มุขด้านหน้าทำเป็นที่ประชุมของศาสนิกชน มุขด้านหลังเป็นแท่นบูชา ส่วนมุขด้านข้างเป็นที่สำหรับนักบวช และคณะร้องเพลงสวด (choir)

ภาพที่ 3 แปลนของโบสถ์คริสเตียนในรูปกากบาท หรือรูปทรงไม้กางเขนแบบลาติน (Latin cross) ริสเตียนที่คอนกลูส (Abbey of Conques) สร้าง ค.ศ.1050 และสร้างเสร็จประมาณ 50 ปี หลังจากนั้น (ภาพจากหนังสือ Art of the Western World หน้า 49)

ภาพที่ 4 โบสถ์นอทธเอร์ดัม ลา แกรนด์ (Notre Dame La Grande) สร้างในปีคริสตศักราช 1150 ด้านนอกของอาคารประดับตกแต่งด้วย ประติมากรรมอย่างสวยงาม เป็นแบบอย่างในการสร้างในสมัยต่อมา (ภาพจากหนังสือ Art of the Western World หน้า 51)

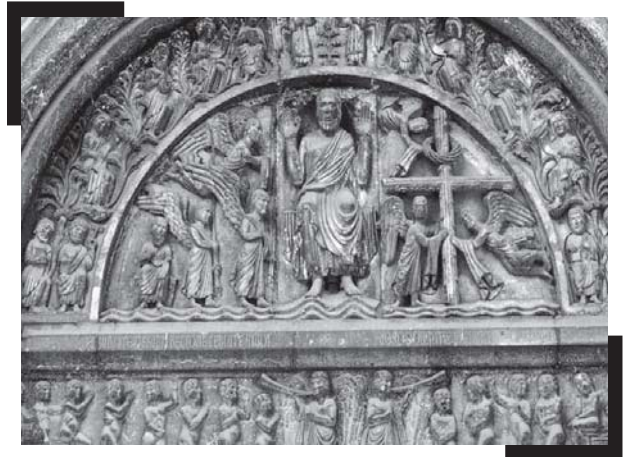

ภาพที่ 5 หอเอนปิซา

หอเอนปิซา สร้างเมื่อปี 1173 และสร้างเรื่อยไปประมาณ 180 ปี การเอนเริ่มมีตั้งแต่ครั้งแรกเมื่อสร้างเสร็จชั้นที่สามและพยายามป้องกันไว้ไม่ให้ล้มลงมา และพยายามแก้ปัญหาในการสร้างเรื่อยมาลักษณะโครงสร้างของปิซาด้านนอกจะเห็นเป็นคอคดมนหรือเสาที่รายรอบเป็นรูปทรงโค้ง (arches) ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของศิลปะยุคโรแมนเนส หอปิซาเริ่มเอนตั้งแต่นั้นแรกเริ่มในการสร้างเกิดจากพื้นข้างล่างมีระดับแตกต่างกัน มีการหยุดสร้างและสร้างต่อเติมจนเสร็จ

สถาปัตยกรรมที่ฝรั่งเศสที่สวยงามอีกที่หนึ่งคือคัททิดอลที่ แองกูเลมี (Cathedral of Angouleme) เป็นสถาปัตยกรรมที่ตกแต่งด้วยประติมากรรมสมัยโรแมนเนส จะมีเอกลักษณ์คือการสร้างบุคคลสำคัญอยู่ตรงกลางและมีขนาดใหญ่ส่วนบุคคลอื่น ๆ จะมีสัดส่วนเล็กลงตามความสำคัญร่างกายจะยืดให้ยาวกว่าความเป็นจริง มีลักษณะแปลกประหลาดไปกว่าคนสามัญธรรมดาทั่วไป

ประติมากรรมสมัยโรแมนเนส

ภาพที่ 6 ประติมากรรม ด้านหน้าของโบสถ์คริสเตียน ที่ พาร์มา ประเทศอิตาลี (the Baptistry, Parma, Italy).

ประติมากรรมโรแมนเนสที่แตกต่างไปจากสมัยก่อนหน้านี้คือการนำเรื่องราวเกี่ยวกับผู้นำศาสนา เช่น ภาพพระเยซูคริสต์กำลังสั่งสอนสานุศิษย์ ภาพพระเยซูปรากฏอยู่ท่ามกลางบรรยากาศของนรก และสวรรค์มีการนำความเชื่อเกี่ยวกับสัตว์ประหลาดตามตำนานต่าง ๆ มาประกอบและนิยมสร้างประติมากรรมหมู่ในการตกแต่งด้านหน้าของสถาปัตยกรรม

เพื่อบอกเรื่องราวต่าง ๆ ในการแบ่งภาพจะให้ความสำคัญกับขนาดอย่างมาก บุคคลที่มีความสำคัญจะอยู่ตรงกลางของภาพ มีขนาดใหญ่กว่าส่วนอื่นๆ สัดส่วนของร่างกายเป็นการทำให้เพี้ยนไปจากความเป็นจริง มีการทำให้สัดส่วนร่างกายยาวกว่าปกติ เป็นลักษณะการยืดให้ยาวดูแปลกตา และเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของประติมากรรมในสมัยโรแมนเนส

จิตรกรรมสมัยโรแมนเนส

นิยมสร้างจิตรกรรมฝาผนังที่เรียกว่า มอแรล เพ้นท์ติ้ง (mural painting) เป็นเรื่องราวเกี่ยวกับศาสนาคริสต์ รูปแบบในการทำจิตรกรรมคล้ายกับรูปแบบที่ปรากฏในงานประติมากรรม คือสร้างบุคคลสำคัญ เช่น พระเยซูไว้ตรงกลางที่มีขนาดใหญ่และโดดเด่นกว่าส่วนประกอบอื่นๆ จิตรกรรมที่มีการพัฒนาแตกต่างไปจากสมัยอดีตคือ จิตรกรรมที่ใช้ในการประกอบหนังสือเมนูสคิป (Menu script) ที่เป็นภาพขนาดเล็กมีการตกแต่งประดับประดาอย่างสวยงามด้วยสีที่สดใส เช่น สีแดง สีเหลืองทอง สีส้ม ในการสร้างรูปพระเยซูจะนำสัญลักษณ์วงกลมรัศมีไว้ตรงศีรษะเพื่อแสดงถึงเป็นผู้สำคัญและเป็นผู้ที่มีสติปัญญาเฉลียวฉลาด

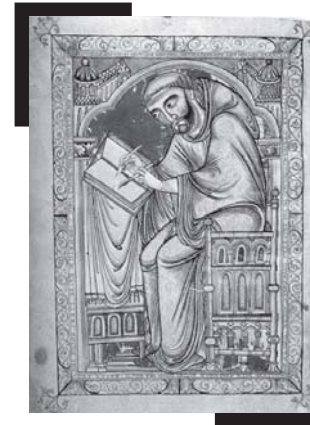
ตัวอย่างจิตรกรรมสมัยโรแมนเนส

ภาพที่ 7 จิตรกรรมโรแมนเนส ที่ปรากฏบนเมนูสคิปต์ สร้างในคริสต์ศตวรรษที่ 12 สร้างเป็นสามคอลัมน์มีพระเยซูอยู่ตรงกลาง ใช้สัญลักษณ์รัศมีวงกลม ซึ่งแสดงถึงผู้มีปัญญาทำให้ภาพเด่นและมีความสำคัญมากขึ้น

ภาพที่ 8 จิตรกรรมฝาผนังที่ ซานตา มาเรีย (Santa Maria) เมืองทาฮูล ประเทศสเปน

ภาพที่ 9 จิตรกรรมภาพนักเขียนเอ็ดวิน (The Scribe Edwine) ในประเทศอังกฤษ

ศิลปะคริสเตียนแบบโกธิค (Gothic Art)

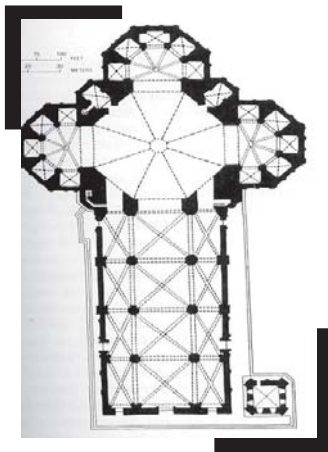
ศิลปะแบบโกธิค เป็นศิลปะแบบคริสเตียนสมัยหลังก่อนเข้าสู่ศิลปะสมัยฟื้นฟูวิทยา มีอายุอยู่ระหว่างคริสต์ศตวรรษที่ 13 และ 14 จะมีลักษณะการสร้างที่นำแบบอย่างจากสมัยก่อนหน้ามาปรับปรุงเปลี่ยนแปลงให้เข้ากับค่านิยมของคนในสังคมและค่านิยมของผู้คนในสมัยนั้น

สถาปัตยกรรมแบบโกธิค

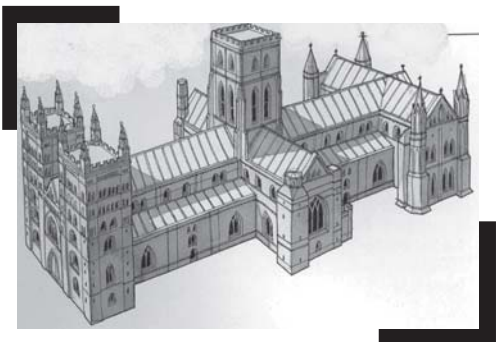
ในการสร้างงานสถาปัตยกรรมนำแบบโรแมนเนสมาปรับปรุง นิยมภาพแกะสลักประดับตกแต่งตามผนัง แต่ที่แตกต่างออกไปจากอดีตคือ นิยมสร้างภาพที่มีความเหมือนจริงหรือเป็นจริงมากยิ่งขึ้น เช่น ภาพคน ภาพสัตว์ ภาพสิ่งของ ความงามของสถาปัตยกรรมโกธิคคือ มีความหรูหรา โอ้อวด และบางครั้งดูฟุ่มเฟือยในการประดับตกแต่ง ลักษณะ

ตัวอาคารโบสถ์ทางศาสนายังใช้รูปแบบไม้กางเขน แต่มีส่วนที่ยื่นออกมาด้านหน้าและด้านข้างมากยิ่งขึ้น ส่วนที่ยื่นออกมาทั้งหน้าและหลังเรียกว่า สะพานบิน (Flying Buttress) และมีการสร้างหอคอยลักษณะสี่เหลี่ยมมียอดแหลมเพิ่มเติม ซึ่งเป็นเอกลักษณ์อย่างหนึ่งของศิลปะโกธิค

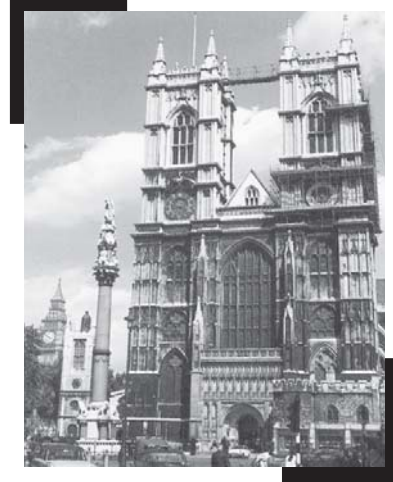
การประดับตกแต่งนิยมตกแต่งผนังในส่วนที่เป็นหน้าต่างด้วยกระจกสี หรือ เสดนแกลส (stained glass) หลากสี แพรวพราว เพื่อให้แสงสอดส่องเข้าไปด้านในอาคารคล้ายสีรุ้งกินน้ำเจดีย์ ในลักษณะของเมืองที่มีความสวยงามอย่างพิจิตรพิสดาร

ภาพที่ 10 ภาพแสดงการออกแบบการสร้างโบสถ์คริสต์เตียนในสมัยโกธิคที่แตกต่างจากสถาปัตยกรรมสมัยอื่น ๆ คือการสร้างให้มีส่วนที่เป็นทรงกลมมากขึ้น ซึ่งในสมัยก่อนจะสร้างเป็นรูปสี่เหลี่ยมทั้งหลัง (ภาพจากหนังสือ Art through the Ages หน้า 382)

ภาพที่ 11 ภาพหุ่นจำลองการสร้างสถาปัตยกรรมแบบโกธิคสร้างเป็นรูปทรงไม้กางเขน แต่สร้างให้มีหอคอยด้านหน้าและด้านหลัง มียอดแหลมสูงเพื่อเพิ่มความสูงและสวยงามให้กับอาคาร

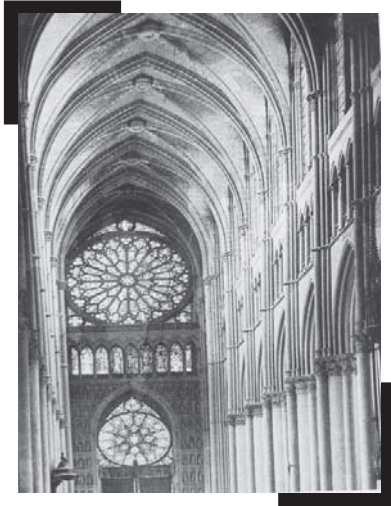
ภาพที่ 12 วิหารเวสมินสเตอร์ กรุงลอนดอน ในกรุงปารีส สร้างในคริสต์ศักราช 1215

จากภาพข้างบนนี้ แสดงความเป็นเอกลักษณ์ของสถาปัตยกรรมแบบโกธิคที่เน้นความสูงที่โดดเด่นมาก สร้างตามความเชื่อเพื่อไปสู่สวรรค์ ดินแดนที่อยู่ของพระเจ้า จิตรกรรมแบบโกธิค

จิตรกรรมโกธิค มีลักษณะคล้ายศิลปะโรแมนเนส คือเป็นการสร้างจิตรกรรมที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับศาสนาเป็นการบอกเล่าเรื่องราวเกี่ยวกับพระเยซูและที่แตกต่างจากสมัยก่อนหน้านี้คือ ความนิยมในการทำหนังสือเลขาวิจิตรคือมีการสร้างตัวอักษรให้มีความสวยงาม อ่อนช้อย มีความละเอียดอ่อน โดยการนำตัวอักษรโรมันและอิตาลีมาดัดแปลง เป็นตัวอักษรแบบโกธิค สร้างเป็นตัวพิมพ์ นิยมใช้กันในบัตริเซีย ส่วนรูปคนในงานจิตรกรรมมีความเหมือนจริงมากกว่าสมัยโรแมนเนส นิยมการสร้างจิตรกรรมด้วยเทคนิคปะติดด้วยกระจกสีที่สวยงาม

บัณฑิตยสถาน (2530:167) กล่าวว่า งานกระจกสี เป็นงานที่สร้างขึ้นโดยนำแผ่นกระจกสีต่าง ๆ มาตัดต่อกันให้เกิดเป็นภาพหรือลวดลายภายในกรอบช่องแสงหรือหน้าต่างเหล็ก แต่เดิมใช้เส้นตะกั่วเป็นตัวเชื่อมรอยต่อระหว่างแผ่นกระจกแต่ละสี เริ่มนิยมทำกันในสมัยไปเซ็นไทน์ โดยใช้สีดำแต่งเงาและเสริมรายละเอียด ในสมัยโกธิค งานกระจกสีได้พัฒนาจนรุ่งเรือง เนื่องจากความศรัทธาทางคริสต์ศาสนา ที่ต้องการให้โบสถ์วิหารมีแสงมั่งคั่งดังอาณาจักรของพระเจ้า

ตัวอย่างการประดับตกแต่งสถาปัตยกรรมด้วยกระจกสี

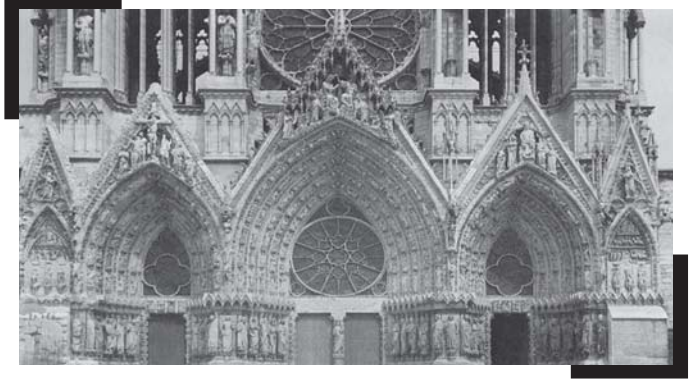

ภาพที่ 13 หน้าต่างกระจกสี ที่ Reims Cathedral

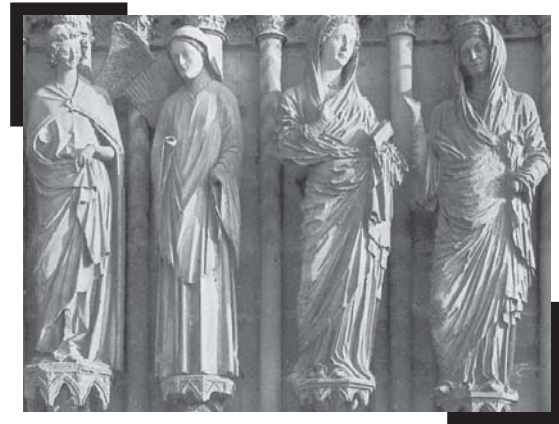
ประติมากรรมแบบโกธิค

เป็นการสร้างรูปแบบให้เข้ากับสถาปัตยกรรม นิยมการตกแต่งสถาปัตยกรรมคล้ายกับศิลปะในสมัยโรแมนนิส เป็นเรื่องราวเกี่ยวกับศาสนา เป็นการบอกเล่าเรื่องราวเกี่ยวกับพระเยซูด้วยภาพ ประติมากรรมรูปคนมีความเหมือนจริงมากยิ่งขึ้น

ตัวอย่างประติมากรรมโกธิค

ภาพที่ 14 ประติมากรรมที่โบสถ์ เรียม คัดรีดอล สร้างเป็นส่วนประกอบของสถาปัตยกรรม (ภาพจากหนังสือ Great Traditions หน้า 285)

ภาพที่ 15 รายละเอียดของประติมากรรมที่โบสถ์ เรียม คัดรีดอล (ภาพจากหนังสือ Great Traditions หน้า 284)

หนังสืออ้างอิง

กรมวิชาการ. (2540). **พจนานุกรมศัพท์และเทคนิคทางศิลปะ**. กรุงเทพฯ : กระทรวงศึกษาธิการ.
 ชูชาน เมอร์ริคิต เขียน. มานะ ชัยวงศ์โรจน์ แปล. (1995). **ศาสนาของโลก**. กรุงเทพฯ : บริษัทนานมีบุ๊ค จำกัด.
 ราชบัณฑิตยสถาน. (2530). **พจนานุกรมศัพท์ศิลปะ อังกฤษ-ไทย**. กรุงเทพฯ : เพื่อนพิมพ์ จำกัด.
 Bruce Cole and Adelheld Gealt. (1989). **Art of the Western World**. New York: Summit Books.
 David J. Brown. (1991). **How Things were Built**. New York : Grisewood & Dempsey.
 David Piper. General Editor. (1986). **Great Traditions**. New York : Mitchell Beazley.
Encyclopedia of Art. Vol.1 No.MCMXVII. New York : Greyston Press.
 Hillyer and Huey. (1966). **Architecture**. New York : Meredith Press.
 Horst de la Croix. (1986). **Art through the Ages**. 8th ed. New York : Harcourt Brace Jovanovich Publisher.